Toolkaart Ecologische Verbindingszones

Ecologische verbindingszones zijn de verbindende groene schakels tussen de natuurgebieden van Het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur). De ecologische verbindingszones functioneren als trekroutes en als (tijdelijk) leef- en voortplantingsgebied voor dieren.

Het aanleggen van de verbindingszones moet de versnippering van de natuur tegengaan. Men onderscheidt vier typen: moeras, poel, grasland en struweel. Daarvan lijken de laatste twee de beste biotoop voor bijen, maar dan wel kruidenrijk en bloeiend grasland.

Grasland bestaat hoofdzakelijk uit grassen met daarin kruiden. Met grasland bedoelen we niet alleen gras- en weilanden, maar ook bermen, slootkanten, greppels, dijken en spoorbermen. Vooral onbemest en extensief gebruikt grasland is waardevol voor bijen, maar ook voor dagvlinders, sprinkhanen en allerlei andere insecten. Hoe meer variatie in hoogte, vorm en soortensamenstelling van de vegetatie, hoe meer diersoorten ervan profiteren. Hoe minder intensief een grasland wordt beheerd, hoe meer plantensoorten er groeien. En hoe meer soorten planten en structuurverschillen er in de vegetatie zijn, des te meer diersoorten we aantreffen.

Ook op andere terreinen en terreintjes, waar natuur en/of grondwaterbescherming de hoofdbestemming is, kunnen veel voor bijen gunstige maatregelen worden genomen. Het kan bijvoorbeeld gaan om drinkwaterbeschermingsgebieden, die om een drinkwaterwinning heen de uitspoeling van ongewenste stoffen moeten voorkomen.

In bestaande terreinen kunnen verschillende bijvriendelijke ingrepen worden verricht. Zo kunnen openingen worden gekapt in delen die nu nog met bos en struweel begroeid zijn. Dood hout biedt belangrijke broed-, groei- en nestelplaatsen voor bijen en andere flora en fauna. Staande stammen trekken andere dieren dan liggende stammen, dus zorg dat zowel staand als liggend dood hout aanwezig is. Door bomen onderaan de stam te ‘ringen’ (rondom van de schors ontdoen) sterft een boom af, maar blijft hij nog lange tijd staan. Dood hout op zonnige plekken trekt nestelende bijen aan (metselbijen, behangersbijen, tronkenbijen), evenals bepaalde kevers en graafwespen. Op beschaduwde plekken zullen weer andere dieren het hout bevolken. Zorg waar mogelijk dus voor dood hout op zonnige én op schaduwrijke plekken.

Ook kunnen kleine heuvels en holen worden gecreëerd, als nestgelegenheid voor wilde bijen en hommels. Voorkomen moet worden dat grotere dieren en/of recreanten de nestplaatsen vertrappen. In het algemeen bieden open plekken in de bodem, bijvoorbeeld door kleinschalig plaggen, prima nestgelegenheid.
Voor honingbijen kunnen natuurlijk ook bijenkasten worden geplaatst, in samenwerking met imkers.

Om het voedselaanbod gedurende de hele vliegperiode van bijen (februari tot en met oktober) te verbeteren, is op het te maaien land een geschikt maaibeheer noodzakelijk. Maai niet tijdens of vlak voor de bloeitijd van voedselplanten. Op een voedselrijke bodem kan twee keer gefaseerd worden gehooid (maaien en afvoeren), bijvoorbeeld eind juni, na de bloeiperiode van de voorjaarsbloeiers en eind september, na de bloeiperiode van de zomer- en najaarsbloeiers. En laat een smalle strook van 10-20% staan die helemaal niet worden gemaaid, elk jaar een andere strook.

Op een schrale bodem volstaat één keer maaien en afvoeren. Het maaisel moet worden afgevoerd om verrijking van de bodem te voorkomen. Het beste is om dit maaisel korte tijd te laten liggen (maximaal een week). Hierdoor kunnen zaden nog uit het maaisel vallen en hebben insecten nog de tijd om een veilig heenkomen te zoeken. Klepelen is daarom zeer ongewenst.

Struweel vormt veelal de overgang van grasland naar bos, en bestaat hoofdzakelijk uit struiken. In het rivierengebied kennen we het als de heggen met meidoorn en sleedoorn, en op de zandgronden rekenen we begroeiingen van braam ook tot het struweel. De hoogte van de struiken varieert tussen de 1 en de 5 meter. Het is niet alleen belangrijk als leef- en schuilplaats van allerlei soorten vogels en insecten, maar ook als ‘landbiotoop’ van amfibieën zoals de Boomkikker. Gebruik bij aanplant van struweel alleen inheemse, streekeigen struiken. Voor de aanleg van een struweelrand (bijvoorbeeld struwelen als mantels langs bos) is een strook grond nodig van minimaal 5 meter.

Naast voedselaanbod uit kruidenrijk grasland, bieden ook veel planten, heesters en bomen vaak een gevarieerd voedselpakket gedurende het vliegseizoen. Gedacht kan worden aan hazelaar en wilg (bloeien in het vroege voorjaar), veldesdoorn (april-mei), bezembrem, lijsterbes en gelderse roos (mei-juni) vlier, linde en wilde liguster (juni-juli). Bijzonder aantrekkelijk is de sporkehout of vuilboom, die lang bloeit van mei tot september.

In het project Bee Deals werkt een groot aantal ketenpartijen aan de verbetering van de leefomgeving van de bijen. Bijen zijn als bestuivers van voedselgewassen immers cruciaal in onze voedselvoorziening. Onder begeleiding van CLM en Food4Bees nemen de volgende partijen bijvriendelijke maatregelen: Jumbo, The Greenery, Jansen-Dongen, de gemeenten Oss, Deventer, Alphen aan den Rijn, de Stuurgroep Kromme Rijnlandschap, de waterschappen De Dommel, Brabantse Delta, Aa en Maas, Rijnland, Stichtse Rijnlanden, Rivierenland, Drents Overijsselse Delta en Scheldestromen, Brabant Water, Dunea, Provincie Brabant, Provincie Zuid-Holland, Stichting Van der Hucht de Beukelaar en de Triodos Foundation.
Kijk voor meer informatie op www.beedeals.nl en @thebeedeals.

© CLM, september 2017